

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ
REVIEWS AND ANNOTATIONS

ФОТОТИПНО ИЗДАНИЕ НА РОМАНА „ДУНАВСКИЯТ ЛОДКАР“ –
ВЪЗБРАЖДАНЕ ОТ ЛИТЕРАТУРНИЯ АРХИВ

Яница Радева

Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“

<https://doi.org/10.70300/HW3aVdw2GoQu>

Резюме: Текстът представлява рецензия за фототипното издание на романа „Дунавският лодкар“ от Жул Верн, осъществено по първия му превод, направен от Петър Дачев, един от най-модерните български художници от 30-те години на XX век, за чиято преводаческа работа се знае малко.

Ключови думи: Дунавският лодкар; Жул Верн; Петър Дачев; Евдокия Борисова; Стефан Ладков; Иван Вазов; Априлско въстание

Какви са механизмите, които предопределят пътя на дадено произведение – дали да е на слава, или на забрава, дори ако е произведение от известен автор? Това е един от възможните въпроси, които се изправят пред изследователите на литературната история. Често произведения, поели към забравата, се различават от утвърдения от автора профил, друг път са творби, преповтарящи вече създаденото от писателя. Трета възможност е публикуването на произведението след смъртта на автора, когато името му е встрани от интересите на публиката. Рядко такива творби имат популярността, с каквато се ползват създадените приживе произведения. Отчасти такава е съдбата на романа „Дунавският лодкар“ от Жул Верн, издаден след смъртта на



писателя от неговия син. Въпреки не особената популярност на романа у нас, за него (най-често) в литературните среди се говори като за важно от литературноисторическа гледна точка произведение, свързано с българската история, написано от световноизвестен автор. Романът обаче отдавна не може да бъде намерен, за да бъде изследван. Не всички библиотеки разполагат с книжното тяло на първото издание или ако го имат, то е с накърнена цялост. Последното издание на „Дунавският лодкар“ е от 1991 г. Всичко това е предопредило решението на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ да преиздаде фототипно едно от изданията на романа, а именно това от 1943 г. в превод на Петър Дачев. Изборът на произведението и издателските търсения на институцията са представени в края на книгата в „Издателски бележки“, които освен биографични данни за преводача и художника на корицата представят текстологични наблюдения за романа и издирваческите подходи при подготовката на изданието.

В бележките е изтъкнато решението Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ да припомни на своите читатели ангажираността на автора с важните за българската история събития, а именно връзката на романа с Априлското въстание. Фототипното издание на „Дунавският лодкар“ от Жул Верн е посветено на 120-годишнината от смъртта на писателя. Преиздаването на този позабравен роман представлява възможност за възстановяване на важна част от литературното наследство на Жул Верн, но и на връзката на това наследство с България. Преосмислянето на тази връзка и на богатите възможности, които дава познаването на романа за създаването на хипотези, свързани с други произведения от нашата литературна история, е осъществено от предговора към фототипното издание, написан от проф. Евдокия Борисова.

Във въвеждащата част на изданието, озаглавена „Един роман на Жул Верн за Априлското въстание или за свободата като *voyages extraordinaires*“, Евдокия Борисова проследява културната ситуация в Европа по време на написването на романа, както и жестовите на Верн и интереса му към България, който позволява да бъде сроден по българската тема в творчеството си с Джордж Байрон и Виктор Юго, от когото самият Верн е повлиян. „Близко е до ума – пише Евдокия Борисова, – че Жул Верн познава Вазовата творба [превода на „Под игото“, бел. моя, Я. Р.], след като се интересува толкова настойчиво от българските събития“ (Borisova 2024, xiv), и с това поставя посока на влияние на българската литература към представянето на българските събития от западноевропейската. Евдокия Борисова се спира на удивителната прилика на Васил Левски и Бойчо Огнянов с главния герой на „Дунавският лодкар“ – българина Стефан Ладков.

Освен на жанровите характеристики на „Дунавският лодкар“, представящи го пред публиката като роман на престъплението, с полицейски сюжет и интриги, Евдокия Борисова се спира и на друга важна черта на романа –

историческите отстъпления, характерни за романтично-сензационната литература, които обаче разкриват и потвърждават авторския интерес към Балканите и събитията тук чрез „аргументираност в почти репортажната детайлност и очевидна медийна компетентност на писателя. Той знае за възтанието на българите и с увлечение, със страст разказва за него, като не се свени да заеме позиция“ (Borisova 2024, xxviii).

Изданието на „Дунавският лодкар“ от 1943 г., от което Националната библиотека изготвя фототипното, е осъществено от Библиотека „Отбор“. Тя публикува и романа на Верн „Тайната на старите рудници“ също в превод на Петър Дачев, както и книгата му „Непознатият Цариград“. Фототипното издание следва полиграфическите параметри на книгата от 1943 г., а предговорът е на хромова хартия, за да предаде по този начин връзката съвременност – минало. Включени и няколко цветни илюстрации от френското издание на романа от 1908 г.

Издаването на роман в превод на ценен български художник е своеобразен принос към опознаване в пълнота на творческата му фигура. През 2017 г. излезе книгата на проф. Х. Мевсим, която припомни артистичните връзки на Петър Дачев с Истанбул. В началото на 30-те години художникът е ангажиран да рисува интериора на Синята джамия и джамията „Сюлеймание“. През същия период, до средата на 30-те години на XX век, в тогавашната преса се появяват и неговите кратки разкази и репортажи. Пред 50-те и 60-те години е илюстратор и художествен критик и излиза монографичната му книга „Домие“ (1957). В края на живота си, 1967 г., посещава Париж (Mevsim 2017). Няма обаче изследвания върху работата на Дачев като преводач, „Издателските бележки“ към „Дунавският лодкар“ поставят някои първоначални щрихи, които бъдещи изследвания могат да задълбочат и разширят.

С фототипното издание „Дунавският лодкар“ Националната библиотека успява да възкреси за българския читател гласа на един забравен роман и да предложи възможност за преосмислянето му в нов културен контекст.

ЛИТЕРАТУРА

ВЕРН, Ж., 2024. *Дунавският лодкар*. Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, 164. ISBN 978-954-523-206-0.

МЕВСИМ, Х., 2027. *Петър Дачев и Истанбул*. Пловдив: Жанет 45, 176. ISBN 978-619-186-329-7.

REFERENCES

VERN, Zh., 2024. *Dunavskiyat lodkar*. Natsionalna biblioteka „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 164. ISBN 978-954-523-206-0.

MEVSIM, H., 2017. *Petar Dachev i Istanbul*. Plovdiv: Zhanet 45, 176. ISBN 978-619-186-329-7.

**A PHOTOTYPE EDITION OF THE NOVEL THE DANUBE PILOT –
REVIVAL FROM THE LITERARY ARCHIVE**

Abstract: *The text is a review of the phototype edition of the novel “The Danube Pilot” by Jules Verne, based on its first translation by Petar Dachev, one of the most modern Bulgarian artists of the 1930s, whose translation work is known a little.*

Keywords: *The Danube Pilot; Jules Verne; Peter Dachev; Evdokia Borisova; Stefan Ladkov; Ivay Vozov; April Uprising*

Yanitsa Radeva, PhD

National Library of Bulgaria St. St. Cyril and Methodius
1504 Sofia, Bulgaria, 88 Vasil Levski Blvd.

ORCID: 0009-0005-0502-0064

E-mail: y.radeva@nationallibrary.bg